

Foix i Gaudí, a la pantalla

L'escena és en blanc i negre. Plou. En un cementiri, un reduït grup d'assistents, presidits per un capellà, acomiaden silenciosament el fèretre que ja cobreix una llosa. Sota els paraigües, reconeixem les cares de deu directors de cinema catalans. En un extrem, l'artista **Carlos Pazos**, amb la mirada perduda interpreta el protagonista d'*És quan dormo que hi veig clar*.

Manel Valls, factòtum de la productora Septimània Films, que ha aconseguit enviar *El vent de l'illa* al Festival de Berlín, va tenir el 1984 la idea de fer un documental sobre **Josep Vicenç Foix**. Va oferir el projecte a **Jordi Cadena**, director de *L'obscura història de la cosina Montse* i *Barcelona Sud*, i aquest va acceptar. Junt amb **Carles Hac Mor**, es posaren a treballar en el guió d'un projecte que ja de bon principi es va dir *És quan dormo que hi veig clar*, el títol del poema més conegut de Foix, que, al mateix temps, resumeix perfectament l'esperit d'aquest autor.

La preparació del guió va rebre una de les primeres beques que va donar el departament de Cultura de la Generalitat per a aquesta tasca. A poc a poc, el projecte donà un tomb i passà de ser un documental sobre **Foix** a convertir-se en una pel·lícula completament de ficció sobre un

personatge obsessionat pel poeta de Sarrià. També durant aquest temps es gravà una extensa entrevista en vídeo amb el mateix **Foix** a casa seva. La versió definitiva del guió està signada per **Cadena, Carles Hac Mor, Manel Valls** i **Albert Mauri**, que va intervenir sobretot en els diàlegs.

Durant aquesta fase, **Jordi Cadena** va rebre una oferta de **Silvia Tortosa** per a dirigir l'adaptació de la novel·la *La senyora*, de la qual ella havia comprat els drets, i n'havia fet una primera versió del guió. **Cadena** va acceptar i es va posar a treballar en *La senyora*. Ell mateix explica que «després d'estar cinc anys sense fer cap llargmetratge, fent només documentals i coses per a televisió, professionalment em

Dos realitzadors catalans, **Jordi Cadena** i **Manel Huerga**, estan acabant dues pel·lícules sobre Foix i sobre Gaudí, respectivament. La primera és un llargmetratge de ficció on es posen en imatges textos del poeta. La segona, un film d'una hora per a televisió.

Carles Singla

Un director de cinema

La pel·lícula narra la història d'un director de cinema que es reclou en un sanatori per problemes psíquics i aprofita per treballar en el guió d'una pel·lícula sobre **Foix** i la seva obra. A la seva cambra té un equip de vídeo on passa fragments de l'entrevista que **Cadena** va realitzar amb **Foix** i a poc a poc comença a visualitzar en imatges els textos i poemes d'aquest, i els imagina en els llocs i amb els personatges que l'envolten.

«Gaudí».

semblava més lògic fer primer un projecte comercial com *La senyora*. *És quan dormo...* és una pel·lícula de caire experimental i, a més, ja en tenia assegurada la producció».

Una vegada estrenada, *La senyora* es converteix en un èxit amb escàndol afegit quan la Generalitat li retira la subvenció. «Amb tota la raó —diu

Jordi Cadena—, perquè es va deixar de complir, per part del productor i el distribuïdor, l'única condició imposada, que era projectar a Catalunya només la versió catalana». L'èxit suposa també una injecció de moral, i durant la passada tardor, es porta a terme el rodatge d'*És quan dormo que hi veig clar*.

Jordi Cadena diu que «el fet que el personatge sigui un director és completament circumstancial. Això justifica que les posades en escena dels poemes siguin cinematogràfiques, però no hi ha res meu en el personatge i mai no es parla de cinema a la pel·lícula». S'han escollit textos de tot el conjunt de l'obra foixiana, tant poemes com prosa, i també alguns textos teatrals, fins ara inèdits, que Quaderns Crema publicarà dins les *Obres Completes* de **Foix**. El criteri seguit per aquesta selecció ha estat triar els textos que permetessin una millor representació fílmica. «No es representa el que diu, frase per frase, sinó que se'n fa una abstracció, n'hi ha molts que són impossibles de representar i la posada en

escena només és una interpretació que, d'altra banda, sempre s'ha fet de la manera més simple possible».

El procés de malaltia que travessa el director té tres fases. La primera és una obsessió, en què relaciona tot el que veu amb **Foix** i la seva obra. A la segona es converteix en una al·lucinació en la qual veu representada l'obra, i al final, arriba a identificar-se amb el poeta i es veu situat en un sanatori dels anys trenta i escrivint els mateixos textos que **Foix**.

El blanc i negre es va escollir per representar d'una forma més suggerent la poètica de **Foix**. **Jordi Cadena** insisteix que la pel·lícula ha volgut fugir de qualsevol barroquisme, i al mateix temps, el blanc i negre també accentuava el caràcter experimental del film. **Xavier Gil** n'és el director de fotografia, i el tractament, sempre dependent del poema, busca sobretot el contrast entre blanc i negre, fugint dels tons grisosos.

Carlos Pazos va ser escollit com a protagonista perquè, segons **Cadena**, «em va agradar la seva mirada, i donava bé el físic per al personatge, que tampoc no té una actuació complicada. A més, ell coneix l'obra de **Foix**, i va entendre perfectament els plante-

jaments de la pel·lícula». **Ona Planas**, que intervé a *El vent de l'illa* i **Núria Cano**, que va fer *El despertar de la primavera* amb **Flotats**, en són les intèrprets femenines. **Herman Bonnin**, actual director del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, que ja apareixia a *La Senyora*, ha repetit amb **Cadena** en aquesta pel·lícula en el paper de metge, i el poeta **Joan Brossa** i el crític **Miquel Porter i Moix**, tenen dues aparicions especials.

El pressupost de la pel·lícula ha estat baix, entre 60 i 70 milions, amb una subvenció del Ministeri de Cultura de vint milions i una altra de la Generalitat de set, que ha motivat les protestes de director i productor. «És la subvenció més baixa, que jo sàpiga, que dona la Generalitat. **Foix** és prou important per no donar res si no els agradava el guió».

Tant **Cadena** com **Valls** són conscients que es tracta d'una pel·lícula de difícil comercialitat, però que té moltes possibilitats de trobar un públic dins el camp de l'anomenat *cinema d'art i assaig*.

És quan dormo... estarà acabada cap a finals d'abril, i la il·lusió del director seria poder anar a la Quinzena de Realitzadors del Festival de Canes,

o al Festival de Barcelona. L'estrena es preveu cap al setembre de l'any que ve i, mentrestant, **Jordi Cadena** ja treballa, junt amb **Dolors Payàs**, guionista de *Gaudí*, en un nou projecte.

Gaudí

Manel Huerga, realitzador dels programes *Estoc de Pop* i *Arsenal* a TV3, ja havia anunciat fa temps la intenció de fer una cosa que no tingués res a veure amb aquests treballs. L'oportunitat va venir de la mà del productor de *La senyora*, **Paco Poch**, que li va oferir un guió realitzat per **Dolors Payàs** per a fer una biografia de Gaudí, d'una hora de durada, i destinada a la televisió. **Paco Poch** ja havia ofert el projecte a TV3, però aquesta no s'hi va mostrar interessada i ell va decidir tirar-ho endavant a través de la seva productora, Virginia Films.

La possibilitat de reunir la major part de l'equip d'*Arsenal* i de donar un tomb al guió per imprimir-li el segell personal van decidir **Manel Huerga** a acceptar. El treball de documentació que havia realitzat **Dolors Payàs** durant un any i part del seu guió van ser aprofitats i, junt amb **Huerga**, van escriure'n un de totalment diferent. El

P · R · E · M · I · S

✓ D'AJUT A UNIVERSITARIS

SI ETS UNIVERSITARI DELS DARRERS CURSOS, O L·LICENCIAT DES DE L'ANY 84.
SI ETS NATURAL O RESIDEIXES A ALAQUÀS,

SI TENS INTERÈS A INVESTIGAR EL TEU VOLTANT CULTURAL, TECNOLÒGIC, SÒCIO-ECONÒMIC...

ACÍ TENS ELS TEUS PREMIS
DEMANA LES BASES A LES OFICINES DE CAIXA POPULAR

caixa popular

resultat final de *Gaudí* serà la recreació d'un fals documental, inspirat en la pel·lícula *Zelig*, de **Woody Allen**.

«Simplement, hem imaginat l'existència d'unes imatges que, com que mai no van existir, han hagut de ser fabricades», explica **Manel Huerga**. «No és una pel·lícula monolítica, hem comptat amb tota mena d'eventualitats, imatges d'arxiu, de ficció, entrevistes realitzades amb personatges que van conèixer **Gaudí**... per fer una fic-

Tomàs Pladevall, director de fotografia, explica que «al principi vam estar temptats de treballar amb material antic, revelant a mà, i filmant amb càmeres velles, però crec que ho hauríem fet molt malament, perquè avui dia ja no es dominen les tècniques que es feien servir llavors». **Pladevall** i **Huerga** van visionar moltes pel·lícules de l'època per estudiar-ne l'estil i reproduir-lo posteriorment. L'acabat que s'ha volgut donar a *Gaudí*, però, no es-

tors i es torna a filmar. Llavors sembla com si els actors fossin realment a la filmació antiga.

Encara que el projecte vagi destinat a televisió, el rodatge s'ha fet en pel·lícula de 35mm, i tot el film és en blanc i negre, tret d'algunes imatges colorejades a mà. També s'han utilitzat fotografies autèntiques de l'època, que s'han filmat com a imatge estàtica. El *look* de la pel·lícula ja s'ha aconseguit en un 70 per cent, segons **Tomàs Pladevall**: «Ara, li hem de fer un envelliment final». Per a ell, que confessa haver disfrutat molt durant tot el treball, «la gràcia del que hem fet és que aporta uns elements plàstics que no té una biografia que es faci ara, en color i amb tots els mitjans».

L'argument del documental es centra més en la vida que no en l'obra, prou coneguda, de l'arquitecte. «Encara que la vida de **Gaudí** no té massa interès en si mateixa —diu **Manel Huerga**—, la gent no en sap res més que el va atropellar un tramvia. Llavors, hem optat, sobretot, per explicar-la».

La pel·lícula tindrà una veu en *off*, que, des del punt de vista de l'actualitat, farà la narració i comentarà la suposada procedència de les imatges. La part de la pel·lícula biogràfica, però, tindrà també els cartells amb els diàlegs i les explicacions pròpies del cinema mut, creats expressament. Els actors escollits són molt poc coneguts, a fi de donar més veracitat a les imatges, i es dona el cas que **Claudi Güell** interpreta el seu propi besavi, mecenes de l'arquitecte.

El compositor britànic **Michael Nyman**, autor de la música d'*Arsenal* i de diverses pel·lícules de **Peter Greenaway** —*El contracte del dibuixant*—, serà l'autor de la música de *Gaudí*. «Van estar fa un mes a casa seva, i ja en tenia al voltant d'un 80 per cent escrit. Ara l'estem posant al dia a mida que muntem, per ajustar els temps, i aprofitarem els dies 2 i 3 de febrer, que ve a Barcelona, per impulsar aquesta part», explica el director.

El canal de TV francès 107 ha intervingut en la producció amb un 30 per cent i és possible que la pel·lícula s'estreni a la televisió francesa. En aquest moment hi ha televisions de tot el món interessades en el projecte, i moltes possibilitats que nosaltres puguem veure *Gaudí* a través de TV3.

Per la seva banda, **Huerga** i el seu equip tenen la cartera plena de projectes, amb la intenció de seguir treballant, com ara, pel seu compte. □

«És quan dormo que hi veig clar» amb Núria Cano i Carlos Pazos.

ció i donar una imatge que no existeix, perquè **Gaudí** no té imatge».

El material suposadament trobat inclou una pel·lícula melodramàtica sobre la vida de **Gaudí**, realitzada un any després de la seva mort, un conjunt d'entrevistes —filmades el 1932 amb el primer sonor—, i imatges documentals de l'època. A més, també s'ha utilitzat una part de documentals autèntics dels anys vint i trenta, però combinant-ho tot. Quins són els materials autèntics i quins els falsos és un secret que l'equip guarda zelosament i que el públic haurà de descobrir pel seu compte.

L'equip ha comptat amb un assessor excepcional, **Albert Gaset** i **Nicolau**, un home que és cineasta des de 1916 i que va treballar deu anys a Hollywood, a la dècada dels 20 i 30, amb tots els grans noms del cinema d'aquell temps. Ell els ha explicat com es rodava, com s'il·luminava i com s'enquadrava llavors, per tal que poguessin donar al material realitzat ara el mateix *look* que tindria si fos veritablement de l'època.

tà tant en relació amb el que es feia a Barcelona en aquell temps, sinó amb el que es feia en general al món.

«Look» d'època

«De la mateixa manera —diu **Tomàs Pladevall**— que en qualsevol tendència l'operador hauria fet la pel·lícula al seu gust, nosaltres també l'hem impregnat d'un gust millor o pitjor, i buscant sobretot una planificació *naïf*. La pel·lícula es va realitzar treballant amb les òptiques més antigues, les pitjors emulsions, i el revelat més dolent —totalment al contrari dels treballs habituals— per donar-li l'aire d'època. Es va rodar a setze imatges per segon —avui dia es roda a vint-i-quatre— i intentant reproduir els quadres realitzats amb les càmeres d'aquell temps, que no tenien visor. «Sovint, a l'hora de rodar un pla o una escena dèiem: «No, això no ho podem fer així, perquè és l'estil del cinema sonor», explica **Pladevall**. També s'ha utilitzat la tècnica de la *front-projection* per a fer trucatges. En ella es projecta una pel·lícula des de darrere una pantalla, i al davant, es situen ac-